

Exkurze po zahraničních školách Učitel naživo 2016/2017

Na konci března 2016 byla studentům pilotního programu Učitel naživo umožněna exkurze po školách v Holandsku, Belgii a Velké Británii. V následujícím článku se se všemi zájemci chceme podělit o dojmy a inspirace z této cenné studijní cesty.

Daltonský plán na OBS Lorenz School, Holandsko

Dále Vám přinášíme zajímavosti a zkušenosti z exkurze v Holandsku, kde jsme navštívili školu OBS Lorentz School. Základní škola se opírá o tzv. daltonský plán, který přizpůsobuje dle vlastních potřeb. Snaží se rozvíjet principy volnosti, samostatnosti a spolupráce. Nyní se zaměříme na ukázky dobré praxe, na vyučovací hodiny a učitele, kteří nás zaujali z hlediska učitelské profese.

Po příjezdu do školy nás přivítal celý pedagogický sbor, který zrovna zahajoval každodenní ranní poradu. Zaujalo nás, že učitelé společně s panem ředitelem se nad kávou pozitivně naladí na další nový den ve škole. Je zřejmé, že učitelé spolu vzájemně spolupracují a srší tvořivostí při vymýšlení projektů a akcí školy. Ihned jsme tak měli možnost vidět, jak škola funguje jako jeden velký spolupracující kolektiv. Mají se zde možnost setkávat učitelé, žáci i rodiče. Učitelé k nám byli vstřícní a byli ochotni sdílet své zkušenosti, což jsme si měli možnost ověřit i v rámci společného odpoledního ohlédnutí. Během otevřené diskuse s učiteli jsme zjistili, jak se liší jejich vzdělávací systém od našeho (např. že jeden učitel učí všechny předměty a má tak možnost propojovat témata napříč obory), že se učitelé 8x ročně setkávají při tzv. seminárních dnech, ve kterých se dále vzdělávají a upevňují vzájemné vztahy, nebo že každý učitel učí vždy 3 až 4 roky jeden ročník a nejde s dětmi od 1. do 5. třídy, jako je to ve většině českých základních škol. Z nástěnky na chodbě jsme vyčetli, že o dobré vztahy ve škole se starají i vybraní žáci, kteří pomáhají ostatním spolužákům s osobními problémy (poté, co projdou příslušným školením).

V rámci celého dne jsme ocenili možnost volně se pohybovat po škole, procházet mezi otevřenými třídami, pozorovat výuku a nahlížet do studijních plánů dětí. Líbilo se nám také, že se žáci mají možnost sami rozhodovat o průběhu svého učení – kde a jak bude probíhat, čemuž jsou přizpůsobeny jak třídy, tak celá škola (např. „učební koutky“ na chodbách). Učitel fungoval jako průvodce učením dětí a průběžně dětem ukazoval, kde se ve své práci nacházejí a kam mohou jít dál. Děti se ve škole podílejí i na správě a chodu školy. Mají zodpovědnost za prostředí, ve kterém se pohybují, například vynášejí odpadky, uklízí třídy, nosí si do třídy svačiny, pečují o slepice. Zároveň min. 2x denně během pauz mají možnost trávit volný čas venku na pozemcích školy.

Při návštěvě hodin jsme hned pocítili příjemnou a pozitivní atmosféru ve třídách. K tomu přispívala především dobrá komunikace. Učitel ji zajišťoval nejen verbálně, ale i velkou řadou pomůcek, například kostkou se znaky (zelená = jsem ok, červená = mám problém, otazník = mám dotaz, žlutá = potřebuji větší klid na práci), kačenkou (odchod na WC), kartami, losovacími špejlemi, atd. Vztahy učitelů se žáky působily rovnocenně, učitel se snažil být na stejné úrovni se studenty.

Zaujaly nás také pomůcky, které pomáhaly k lepší organizaci třídy. Nejvýraznějším prvkem bylo rozdělení třídy do zón, kde po okrajích třídy byla tichá zóna, před tabulí byla zóna určená pro výklad učiva s paní učitelkou a uprostřed vzadu třídy měli žáci k dispozici zónu pro spolupráci. Když jsme měli možnost nahlédnout do materiálů dětí, ukázaly nám portfolia, kde jsme viděli nejen jeden inspirativní materiál. Žáci si vedli plánovací list na každý týden, kde si barevně zaznamenávali, kdy jakou práci budou dělat. S tím souvisel reflektivní list, který si po týdenní práci vyplnili a zreflektovali v malé skupině. Když žák pro práci potřeboval ticho, mohl si kdykoliv ve třídě nasadit „hluchadla“, tedy sluchátka bez hudby, a nikdo ho nerušil.

Odjížděli jsme dobře naladěni, jelikož v celé škole panovala velmi klidná a příjemná atmosféra. Velmi nás oslovilo používání pomůcek či organizace tříd do zón. Jsme vděční, že jsme mohli navštívit tuto školu, vidět daltonský systém v plném rozsahu a načerpat nové nápady pro svou práci.

V náručí přírody: Athénée Royal Prince Baudouin school, Belgie

Po příjezdu ke škole v Belgii nás uvítala delegátka školy a uvedla nás branou do přírodního areálu státní školy, která se hlásí ke skautským principům. V jídelně jsme se setkali s panem ředitelem a po drobném občerstvení jsme se rozdělení do dvou skupin vydali na výpravu. Propojení školy s internátem působilo sympaticky, podobně jako umístění celého areálu uprostřed přírody.

Jedna skupina šla nejprve po budovách školy, zatímco druhá se vydala do jedné z budov přilehlého internátu. Pak se skupiny vystřídaly. Internát hýřil uměleckými díly z celoškolského zážitkového karnevalu, k dispozici byla mimo jiné studovna a místnost se stolem na stolní tenis. Zajímavá byla i squattingová místnost, kde smí žáci volně fungovat, včetně např. sprejování na zeď. Pravidla na internátu jsou relativně striktní, ale z výpovědí žáků se zdálo, že jsou na internátu upřímně spokojeni a tvoří komunitu podobně naladěných lidí. Starší děti se zde starají o mladší a pro internátní studenty škola pořádá víkendové akce.

Po stěnách chodeb ve výukových budovách byly výstupy různých projektů. Umělecké zaměření dominovalo. Mozaiky, textilní výtvořky i obrazy sloužící jako didaktické pomůcky (např. Dórský sloup v učebně latiny) byly opravdu krásné. Jedna z učeben byla vyzdobena materiály pro výuku angličtiny, na stěně byly také speciální kastlíky s prací pro ty, kteří jsou hotovi dřívě. Bohužel jsme však výuku paní učitelky, která za tím stála a která se, podobně jako další učitelé, snaží o inovativní přístup, neměli možnost zhlédnout. Hodiny, které jsme viděli, ničím zvlášť nevybočovaly z běžného standardu známého i z našich škol. V hodině francouzštiny jsme mohli sledovat využití metod kritického myšlení (srovnávací tabulka). Ocenili bychom vyváženější zapojení dětí při skupinové práci i lepší promyšlení cílů výuky. Nicméně z úsměvů dětí posedávajících o přestávce před školou v trávě a z rozhovorů s průvodci bylo jasné, že se jim ve škole líbí. K návštěvníkům byli milí a otevření, byť někde nás bohužel dělila jazyková bariéra. Škola je zaměřená na sebezprezentaci a vztahy mezi žáky i žáky a učiteli. Celkově jsme však pozorovali určitý rozpor právě mezi tím, jak se škola prezentuje a jak to v ní fakticky chodí, což se projevílo například tím, že někteří studenti, kteří nás provázeli, neměli úroveň prezentace příliš vysokou.

Pan ředitel spolu s kolegyní nás pak vzal do potměšlého kinosálu, kde nám s obrázky a

grafy v zádech nadšeně vyprávěl o škole. Viděli jsme fotografie ze školních akcí a mnohé učitele spolu se zvířecími maskoty, kteří doplňovali skautský a přírodní kolorit školy. To byla příležitost, kde se dala vysledovat souvislost se skautskými principy, jak je známe v ČR. Jiné příklady školních aktivit jsou např. Students Rally, projekt začínající na začátku září, v rámci kterého na různých tématech (např. Egypt, Říše Římská) spolupracují studenti napříč ročníky, nebo Group Management Training, letos pro pátý ročník, jež by měl příští rok školit budoucí pátáky. Škola dále pořádá vlastní talentovou show nebo společný kemp na konci školního roku, na jehož organizaci se podílejí studenti starších ročníků.

Návštěva byla zakončena obědem ve školní restauraci, která se pyšnila kvalitním servisem a skvělým jídlem. Důvěra v žáky byla demonstrována logistikou stravy, která byla rozvážena na vozících v překrásných nádobách uličkou vedoucí z moderně vybavené kuchyně středem prosvětlené restaurace. Na každý stůl byly z vozíku vyndány nádoby a poté si každý mohl nabrat tolik, kolik chtěl. Oceňujeme snahu zabránit takto plýtvání. Šťastně nasyceni jsme se vyfotografovali, a pak jsme nastoupili do svého autobusu v barvě pampeliškového květu a vydali jsme se dál.

Podtrženo sečteno, v rámci školy jsme nevysledovali snahu o naplnění konkrétního vzdělávacího programu a hodiny, jež jsme navštívili, pro nás nebyly příliš podnětné. Zdá se, že v této škole jde především o dlouhodobou práci na důvěře, solidaritě, seberealizaci, týmovosti apod. Ani inspiraci skautingem jsme neměli možnost přímo sledovat, svázanost pravidly se naopak většině z nás zdála přílišná. Škola tak trochu narušila stereotypní představu, že v západní Evropě musí být všichni o krok napřed. Jasně plus je propojení školy s přírodou. Možná i díky němu převažuje dojem, že jsou zde děti šťastné a že není potřeba, abychom kvůli tomu byli jako učitelé vždy ve všem inovativní.

Inspirace na Ashley Primary School, Velká Británie: Důvěra v děti

Jak jsme zjistili z webu školy, Ashley School je uznávána jako jedna z nejlepších světových ekoškol. V roce 2009 obdržela například mezinárodně uznávanou cenu Ashden Award za vynikající práci v oblasti úspor energie v rámci celoškolského vzdělávacího programu za udržitelnost. Celou školu spojuje jednotná koncepce založená na propojování a vytváření souvislostí. Koncepci vytvořil ředitel školy, který se inspiroval v knize Harmony od prince Charlese. Školní motto zní "We are school where we love to learn and we learn to love" ("Jsme škola, kde milujeme učení a kde se učíme milovat").

Na britské škole Ashley Primary School se nám podařilo prožít zajímavý a podnětný den v typickém britském počasí. Den jsme začali kreslením mandal, na kterých nám nadšený pan ředitel ukázal propojení geometrie s přírodou a vysvětlil celkový koncept školy založený na harmonických vztazích napříč celým životem školy. Během dne jsme měli možnost seznámit se s konkrétními příklady života dětí ve škole. Děti tráví přestávky venku na hřišti. Viděli jsme je hrát fotbal, skákat přes švihadlo, chodit na chůdách, pobíhat a hrát různé pohybové hry, povídat si. Při návštěvě třídy nám pan učitel vysvětlil aktuální třídní projekt, na kterém jsme mohli vidět propojení jednotlivých předmětů.

Školou nás provázela dvojice dětí z nejvyššího ročníku, byli to šestáci. Při prohlídce

pozemků školy nám děti vysvětlovaly, jak pěstují zeleninu, starají se o zvířata a pozorují vztahy a cykly v přírodě. Děti byly při provázení vstřícné a otevřené. O škole mluvily s nadšením a zápallem. Také jsme se dozvěděli, že se děti aktivně účastní chodu školy, například za peníze vybrané na školním jarmarku koupily prolézačku na školní hřiště, každý jednotlivý ročník se také stará o jednu oblast ve škole – úklid, recyklace, šetření energie.

Učivo vychází z toho, co děti vidí okolo sebe. Nejdříve se učí o bezprostředním okolí, popisují, co se děje v přírodě, jak to souvisí s jinými přírodními jevy i s kulturou. Výuka probíhá podle důkladně vypracovaných několikaměsíčních plánů, ve kterých se propojují různé předměty. Každý týden je ve škole stanovena otázka, která se objevuje ve všem, co se ten týden děti učí. Výuka probíhá v tematických blocích, což je podle našeho názoru pro děti lépe srozumitelné než rozdělování učiva do neprovázaných předmětů, jak jsme zvyklí u nás. Například když se děti učí o vesmíru, začnou s dekorací třídy. Z různých materiálů vytvoří planety, kterými si učebnu vyzdobí. Celou dobu se pak učí v tematicky vyzdobeném prostředí. Model sluneční soustavy děti vytvořily ve výtvarné výchově, v dějepise si povídaly o bájích a pověstech o planetách a souhvězdích. V zeměpise se učí o Sluneční soustavě a jednotlivých planetách, pak přejdou na praktické využití sluneční energie. V biologii děti probíraly důležitost fotosyntézy a sluneční energie pro život na Zemi. Děti pod vedením učitele diskutují o problémech s využitím sluneční energie z různých úhlů pohledu. Dostávají technická vysvětlení i praktické ukázky – ve škole využívají sluneční kolektory. Zabývají se tím, jak stát podporuje výrobu sluneční energie a k jakým změnám v této podpoře došlo, například že stát podporu sluneční energie omezil. V občanské výchově pak píše dopis místnímu politikovi ohledně problému s výkupem solární energie od školy. V hodině angličtiny zase píše politikům dopis s argumenty, proč by stát měl využívání sluneční energie podpořit.

V jiné hodině jsme viděli, že děti si samy vyhodnocují práci a pokrok. Do připravených formulářů si každý sám odpovídal na otázky – Co jsem se naučil? V čem jsem se zlepšil? Na čem potřebuji dále pracovat?

Kladli jsme si otázku, co bychom se od této školy mohli naučit. K propojování předmětů je zapotřebí, aby spolupracovali jednotliví učitelé různých předmětů, což se může zdát jako těžký úkol, ale každý malinkatý krůček může být začátek pozitivní změny. Velice dobře si lze představit propojení biologie či jiného předmětu s výtvarnou i hudební výchovou. Řekněme, že se v zeměpise učíme o vodstvu, v biologii učíme o vodních ekosystémech, ve fyzice o vlastnostech vody, ve výtvarné výchově budeme vodu ztvárňovat různými způsoby, v hudební výchově můžeme probírat Smetanovu Vltavu, v češtině můžeme psát esej o významu vody pro člověka. Konečným výstupem může být společný plakát, ve kterém děti propojí vše, co se o vodě naučily. Plakát se pak využije k výzdobě školy. Návštěva Ashley Primary School byla zajímavá a rozhodně stojí za to zapojit některé principy do naší praxe.

Autoři: Anna Panochová, Jana Horalová, Marie Bukovjanová, Ondřej Franta, Jitka Procházková, Tomáš Kotlant, Jitka Majerová, Dorka Volková, Hana Vacková, Dana Koutecká, Pavel Kraemer, Marie Galatíková, Eva Kotlánová.

Redakce: Mirka Palkosková.